

UDK 1 Majer B.

Hommage

BOŽIDAR DEBENJAK

Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za filozofijo
 Aškerčeva 2, SI-1000 Ljubljana

IZVLEČEK

Prispevek govori o avtorjevih srečanjih s profesorjem Majerjem od jeseni leta 1952 na klasični gimnaziji, ter spremlja profesorjevo pot na današnji Oddelek za filozofijo. Njegovo delo prikazuje kot zgodovinsko in v okviru tedanje vladajoče ideologije kot smerodajno in demokratično. Pisec posebej govori o profesorjevih zaslugah pri ustanavljanju Filozofskega društva Slovenije ter pri reorganizaciji nekdanjega Sociološkega inštituta v Inštitutu za sociologijo in filozofijo.

ABSTRACT**HOMMAGE**

The article discusses author's meetings with professor Majer as from autumn 1952 at the grammar school, and accompanies professor's path to the today's Department of Philosophy. His work is represented as historical one and within the framework of the then leading ideology as orientative and democratic one. The author, in particular, stresses professor's merits by founding of the Slovenian Philosophical Society and by re-organisation of the former Sociological Institute to the Institute of Sociology and Philosophy.

Borisa Majerja smo dijaki Klasične gimnazije spoznali jeseni 1952 ob vstopu v osmi razred; v programu sedmega razreda smo imeli pol leta psihologijo, pol leta logiko; logiko je poučeval Toličič, psihologijo Pediček; program filozofije v osmem razredu pa je bil zgodovinsko zasnovan; tedaj 33-letni Boris Majer nas je torej začel učiti grško filozofijo. Mi smo bili, kolikor se spominjam, njegov prvi šolski letnik, saj je ob reorganizaciji zapustil vodstveno mesto v Cankarjevi založbi. V nasprotju s kom drugim, ki ga je tedanja reorganizacija iz politično obarvanih služb prinesla v šolo, je bil profesor Majer načitan, usmerjen v stroko, brez sleherne ideološke vsiljivosti. Za ure je imel perfektno pripravljene zapiske, znal je tudi ogreti za lastno delo. Našel je nekaj prostovoljcev, da smo pripravili seminarske naloge; jaz sem se prebijal skozi latinskega Lukrecija iz šolske knjižnice, saj je Sovretov prevod izšel šele precej kasneje. Po maturi se več let nisva srečala, je pa medtem postal velika avtoriteta v didaktiki filozofije, tako da je dobil poleg klasične gimnazije na pleča še učiteljišče, naposled pa tudi angažma na filozofskem oddelku kot predavatelj metodike pouka filozofije. Mene je pot vodila na biologijo, potem v vojsko, potem na podiplomski študij na Inštitutu za sociologijo. Ker so se dejavnosti inštituta deloma pokrivalo z nalogami tedanjega Društva filozofov in sociologov Slovenije, kjer je bil prof. Majer tedaj član odbora, naju je to spet povežalo, in rezultat je bilo vabilo, naj pridem v službo na oddelek za filozofijo, predavaj o temah iz t.i. dialektike narave. To je bilo v letu 1961. Tik pred tem je oddelek za

filozofijo prestajal svojo tretjo politogeno krizo: prva je bila v letu 1945, povezana z upokojitvijo komaj petdesetletnega Franceta Vebrca; druga je sledila 1948, z aretacijo komaj dobro prispelega Ceneta Logarja; tretja je bila vezana na *Revijo 57*, Pučnikov proces in odklonitev ponovne izvolitve asistentov: Veljka Rusa in Tarasa Kermaunerja. Ob tej krizi se je oddelek zamajal v samih temeljih: prof. Sodnikova je odšla v predčasni pokoj, doc. Vladimir Seliškar je vzel enoletni študijski dopust, po katerem se je upokojil. Rešitev, ki so jo tedaj ponujali politiki, je bila: zaprtje oddelka, napotitev morebitnih študentov v Zagreb. Nemajhna zasluga prof. Majerja je bila, da je tem "rešitvam" argumentirano nasprotoval, nakar so njemu naložili, naj organizira drugačno rešitev. Jeseni 1961 je tako oddelek začel z delom v naslednji postavi: višji predavatelj Boris Majer kot predstojnik, s predmetnim področjem postheglovske filozofije plus metodike pouka filozofije; predavatelj Božidar Debenjak s predmetnim področjem "teorija stvarnosti"; asistent Anton Žvan (zgodovina novejšje filozofije); asistent Frane Jerman (logika). Ko se je tako začelo obnavljati življenje na oddelku, se je tudi prof. Sodnikova odzvala vabilu in potem do smrti predavala zgodovino filozofije do zaključno s Kantom. Sodelovanje z oddelkom je ohranil prof. Bošnjak iz Zagreba, ki je prav tako predaval del zgodovine filozofije. Globus filozofskih predavanj je kmalu s predavanji o kitajski filozofiji zaokrožil prof. Mirko Hribar. S prihodom Vojana Rusa 1963. iz Beograda je bila faza konsolidacije oddelka zaključena: lahko smo intenzivirali delo na doktoratih, ki so se zvrstili v letih 1968-70. Oddelek se je normaliziral.

Iz te krize smo potegnili dragocen nauk: da filozofija nikdar več ne sme priti v situacijo, ko bi bila tako ranljiva in bi bila usoda stroke odvisna od peščice posameznikov. Zato je bilo treba za generacije naših študentov odprti možnosti podiplomskega študija in znanstvenega razvoja, saj smo lahko le od njih pričakovali, da bodo na nacionalni univerzi zapolnili vrzeli v stroki. Med oddelki filozofske fakultete smo bili eden tistih, ki je najbolj sistematično odpiral pota strokovne in znanstvene promocije. Iz generacij študentov so se kar po vrsti oblikovali današnji profesorji in raziskovalci, nastalo je kar nekaj filozofskih institucij, izhaja veliko število revij, izvirmih del, prevodov klasičnih del, prevodov novih avtorjev. Komaj da bi bilo tako, ko bi ne bilo poguma, s katerim je Boris Majer tam v letu 1961 gnal sebe in nas v reševanje komaj rešljive naloge. Poznejši razvoj oddelka je bogat z dogodki, toda mnogo manj dramatičen od omenjene dobe. Če danes šteje slovenska filozofija nekaj deset doktorjev znanosti, je to poleg vsega drugega tudi rezultat pravilne odločitve našega jubilaranta v letu 1960/61, da je filozofski oddelek treba ohraniti.

Vzporedno z razvojem oddelka je teklen tudi razvoj društva. Začetno Društvo filozofov in sociologov Slovenije se je razdelilo v dve društvi, izbor imena Slovensko filozofsko društvo - ki se danes zdi tako naravno - je bil tedaj polemično sprejet kot malodane nacionalističen; kritizirali so nas tako nekateri doma kot predvsem iz Jugoslovenskega združenja za filozofiju; tudi tu je pomemben del boja padel na Borisa Majerja, čeprav tudi drugi nismo držali križem rok. Ko je društvo enkrat shodilo, je njegova zgodovina sicer bogata, a ne več tako napeta kot na startu.

Poskus razviti raziskovalno delo v okviru Instituta za sociologijo se je dobro začel, institut se je celo preimenoval v Institut za sociologijo in filozofijo in imel nekaj časa poseben filozofski oddelek, a zunanje okoliščine niso bile naklonjene temu razvoju. Celoten institut je bil kasneje priključen fakulteti s sedanjim imenom FDV. Toda tudi tu je nastala neka možnost za delovanje filozofov raziskovalcev, tako da tudi ta napor ni šel v nič. Osnovna ideja, da stroka za univerzitetno delo potrebuje tudi širše raziskovalno zaledje, pri čemer morata biti oddelek in institut tesno povezana, pa je slejkoprej aktualna.

Pozneje je profesorja Majerja pot zanesla v profesionalno politiko, vendar je tudi še potem ohranil z oddelkom živ stik: pri magisterijih in doktoratih, pri oddelkovem uveljavljanju v javnosti. Na Marksističnem centru je omogočil zaposlitev kar nekaj filozofom, ki še danes nekaj pomenijo. Ob sprejemu med akademike je postavil na noge še eno filozofsko institucijo: Filozofski institut ZRC SAZU.

Ko se zdaj ozira skupaj z nami - ob svoji četrti dvajsetletnici - kako je obrodilo, kar je sejal, mislim, da ima on dovolj razloga za zadoščenje, mi pa za priznanje: dobro si sejal.